

I.

Τὴν δ' ἐπαύριον, 4 Ὀκτωβρίου, ἐκαθήμεθα εἰρηνικῶς εἰς τὰς σκηναὶς ἡμῶν, τρώγοντες τὸ γεῦμά μας, μαγειρευθὲν ὑπὸ τῶν ἰδίων χειρῶν μας, ὅταν αἴφνης ἤρχισε φοβερὸς κανονοβολισμὸς, καὶ μόλις ἐγερθέντας τῆς τραπέζης ἡ σάλπιγξ μᾶς ἐκάλεσε νὰ ἐτοιμασθῶμεν εἰς μάχην. Μετὰ μόλις ἡμίσειαν ὥραν ἦσαν τὰ πάντα ἔτοιμα, καὶ ἐκινήσαμεν πρὸς τὸ Amelange. Ὁ λοχαγὸς καὶ ἐγὼ ἱππεύομεν πρὸ τῶν ἄλλων, ἵνα ἐκλέξωμεν τὴν τοποθεσίαν τῆς κανονοστοιχίας.

Ἄμα δ' ἐφθάσαμεν εἰς Amelange, ἠκούσαμεν τὰς γαλλικὰς σφαίρας αἵτινες ἐσύριζον ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν. Ἡ πρώτη μου σκέψις ὑπῆρξεν αὕτη· «Διατί ἐγὼ νὰ ἦμαι ἐδῶ, ν' ἀπολέσω τὴν ζωὴν μου ὑπὲρ τῆς Πρωσσίας, πρὶν ἢ προφθάσω χρήσιμόν τι νὰ πράξω ὑπὲρ τῆς πατρίδος μου;» Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν σφαῖρα ἐκτύπησε τὸν ἵππον μου εἰς τὸν πόδα, καὶ τὸν ἐπλήγωσεν ἐλαφρῶς. «Αἶ, ἐσκέφθην μετὰ ταῦτα, καὶ τί ἂν φονευθῶ; Εἰς τὰς χεῖράς Σου, ὦ Θεέ, καὶ ἡ ψυχὴ μου καὶ ἡ ζωὴ μου.» Καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης οὐδέποτε πλέον ἀνελογίσθην τὸν κίνδυνον εἰς ὃν εὕρισκόμην, καὶ ἤκουον μᾶλλον μετ' εἰδους περιεργείας τὸ σύριγμα τῶν σφαιρῶν αἵτινες ἐπέτων ὑπεράνω ἐμοῦ.

Ἐν τούτοις δ' ἡ κανονοστοιχία εἶχεν ἀναβιβασθῇ

εἰς τὴν θέσιν της, καὶ παραταχθεῖσα εἶχεν ἀρχίσει νὰ κανονοβολῇ κατὰ δύο χωρίων καλουμένων *les Tarpres*, εἰς ᾧ πρὸ μιᾶς ὥρας εἶχον αἰφνιδίως ἐπιπέσει οἱ Γάλλοι, καὶ εἶχον κυριεύσει αὐτὰ ἐξ ἐφόδου. Ἡ ἀπ' αὐτῶν ἐξωσθεῖσα φρουρὰ τῆς ἐθνοφυλακῆς μᾶς εἶπεν ὅτι οἱ Γάλλοι ὥρμησαν κατ' αὐτῶν κράζοντες· «Ζήτω ἡ Πολωνικὴ ἐθνοφυλακή!» Ἐρωτηθέντες δὲ μετὰ ταῦτα τινὲς τῶν ἡμετέρων αἰχμαλώτων διατί τοῦτο, μᾶς εἶπον ὅτι «τὴν προτεραίαν ὁ Βαζαῖν καὶ οἱ λοιποὶ στρατηγοὶ εἶχον συγκροτήσει μέγα πολεμικὸν συμβούλιον, ἀλλ' ὅτι πάντες ἡρνήθησαν νὰ δοκιμάσωσιν ἄλλην ἐξοδον, λέγοντες ὅτι οἱ στρατιῶταί των δὲν θὰ τοῖς ὑπήκουον πλέον· ὅτι ὅμως τέλος ὁ ἀρχηγὸς τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς (πιθανῶς ὁ Ἕλλην Βούρβαχης) εἶπεν ὅτι αὐτὸς θέλει ἀποπειραθῇ, προσθέτων ὅτι τὰ χωρία ἐκεῖνα κατεῖχοντο ὑπὸ Πολωνῶν ἐθνοφυλάκων (*Landwehr*), οἵτινες ἦσαν πρόθυμοι νὰ μεταστραφῶσι μετὰ τῶν Γάλλων.»

Οἱ Πολωνοὶ ἐθνοφύλακες ἔπεισαν μετ' οὐ πολὺ τοὺς Γάλλους περὶ τῆς ἀπάτης των· ἀλλὰ καὶ οἱ Γάλλοι ἐπολέμησαν λαμπρῶς, καὶ οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ τὴν ἀνδρίαν των. Πάντες ἐθαυμάσαμεν τὴν ταχύτητα μεθ' ἧς ὠχύρωσαν τὰ δύο χωρία *les Tarpres*. Οἱ Πρώσσοι στρατιῶται δὲν θὰ ἐδύναντο νὰ ἐξισωθῶσι πρὸς αὐτοὺς κατὰ τοῦτο. Ἐκτοτε τὸ γαλλικὸν πῦρ ἐγένετο ἐμμανέστερον, καὶ σφαῖρα ἐκ πυροβόλου Σασσεπὼ διελθοῦσα τινὰς δακτύλους ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν μου, ἔκοψεν ἐκ δένδρου φύλλον πεσὼν εἰς τὰ γόνατ'.

μου, ὡς ἐκαθήμην ἐπὶ τοῦ ἵππου. Τὸ φύλλον τοῦτο τὸ ἔχω ἀκόμη (1).

Ἐπὶ μακρὸν ἡ μάχη ἔμενεν ἀμφίβολος. Πολυάριθμοι τραυματῖαι ἐκομίζοντο ὀπίσω εἰς τὴν ἑπαυλιν τοῦ Amelange, ὅπου ἦτον ὁ ἰατρός· ἀλλὰ δὲν εἵχομεν καιρὸν νὰ προσέχωμεν εἰς αὐτοὺς, διότι ἐκανο-νοβολοῦμεν πάσῃ δυνάμει τὰ χωρία, ἃ προσέβαλλεν, ἀλλὰ ματαίως ἐπροσπάθει νὰ κυριεύσῃ τὸ πεζικόν.

Περὶ δὲ τὴν 7^{ην} τὸ ἑσπέρας ἐν τῶν ἡμετέρων συνταγμάτων παρήλασε πρὸ τοῦ μετώπου ἡμῶν, ἔχον τὰς σημαίας ἀναπεπταμένας. Ἡ μουσικὴ αὐτοῦ ἔπαιζε τὸ περίφημον στρατιωτικὸν ᾠσμα «Morgenroth,» καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔψαλλον αὐτὸ, χωροῦντες εἰς τὴν ἑφοδον. Ἐξάίσιον ἦτον τὸ θέαμα τῶν ἀνδρείων

(1) Τὸ φύλλον τοῦτο ὑπάρχει ἐπικεκολλημένον εἰς μίαν σελίδα τῶν σημειώσεών του, φέρον ἄνωθεν τὴν ἐπιγραφὴν: «Φύλλον κοπὲν ὑπὸ σφαίρας Σασσεπὼ, ἣτις διήλθε τινὰς δακτύλους ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν μου κατὰ τὴν μάχην τῶν Les Tappes, ἐμπρὸς τοῦ Μὲτς, τὴν 7 Ὀκτωβρίου 1870.»

Κάτωθεν δὲ τὸ τετράστιχον τοῦτο τοῦ Βύρωνος.

Yes! in that nearly fatal hour
the ball obeyed some unknown guide;
but heaven, with interposing power
in pity turned the death aside. BYRON.

(Ναί, εἰς ἐκείνην τὴν σχεδὸν θανάσιμον ὥραν ἡ σφαῖρα ὑπήκουσεν εἰς ἄγνωστον ὁδηγόν. Ἀλλ' ὁ οὐρανὸς παρεμβάλλων τὴν δυνάμιν τοῦ, ἀπέτρεψεν εὐσπλάγχυνως τὸν θάνατον.

BYRON.)

τούτων, οἵτινες ἄδοντες ἐβάδιζον πρὸς τὸν θάνατον. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἤκούσαμεν ἐμπρὸς ἡμῶν τὸ ἐμβατήριον, καὶ μετ' αὐτοῦ τὰς ἀνευφημήσεις τῶν στρατιωτῶν. Πᾶσα ἡ πρωσσικὴ γραμμὴ ἔπαυσε τὸν πυροβολισμὸν ἐκ φόβου μὴ βλάψωμεν τοὺς ἡμετέρους, καὶ μόνα τὰ γαλλικὰ πυροβόλα ἤκούοντο. Φοβερά σιωπὴ ἐπεκρέματο ἐφ' ὅλων ἡμῶν, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ τὴν διακόψῃ, διότι ἐκ τῶν στιγμῶν τούτων ἐξηρτᾶτο ζωὴ ἢ θάνατος.

Τέλος ὁ ἀὴρ ἐφάνη αἰφνης πληρωθεὶς ὑπὸ σαλπισμάτων, ἅτινα οἱ στρατιῶται ἡμῶν εἶχον ἤδη ἀκούσει καὶ ἄλλοτε, τὴν 40 καὶ τὴν 48 Αὐγούστου, καὶ ἐγνώριζον ὅτι ἦσαν τὸ σύνθημα τῆς τῶν Γάλλων ὑποχωρήσεως. Ὡστε ὑπερισχύσαμεν, ἐνίκησαμεν τὴν περίφημον αὐτοκρατορικὴν φρουράν, ἥτις ἐπὶ τοῦ πρώτου Ναπολέοντος ἔλεγεν ὅτι «ἀποθνήσκει ἀλλὰ δὲν ὑποχωρεῖ.» Ἀλλ' ἐπὶ Ναπολέοντος τοῦ Γ', εἰ καὶ ἀναμφιβόλως διεκρίθη ὑπὲρ πάντα τὰ λοιπὰ γαλλικὰ σώματα, ἠναγκάσθη ὁμῶς νὰ ὑποχωρήσῃ οὐχ ἥττον.

Ἐν ᾧ δ' οἱ Γάλλοι ἀπесύροντο, καὶ οἱ ἡμέτεροι, ἱππεῖς καὶ πεζοὶ, τοὺς ἐδίωκον, ἡμεῖς ἠναγκαζόμεθα νὰ μένωμεν ἐν ἀργίᾳ. Ἐπειδὴ δ' οἱ τετραυματισμένοι ἐξηκολούθουν κομιζόμενοι, ἐγὼ δὲ συνέπεσε νὰ ἔχω ἀκόμῃ ὀλίγον οἶνον παρ' ἐμοί, ἡσχολήθην εἰς τὸ νὰ δίδω μέρος ἐξ αὐτοῦ εἰς τοὺς φαινομένους ὅτι ἐδύναντο νὰ βαδίζωσι, καὶ τοὺς ἐβοήθουν νὰ πηγαίνωσι πρὸς τὸν ἰατρόν. Μεταξὺ ἄλλων

εἶδα ἐρχόμενον ἓνα ἀξιωματικόν, ὅστις ἀδυνατῶν νὰ προβῇ περαιτέρω, ἔπεσε κατὰ γῆς. Ἐσπευσα πρὸς αὐτὸν, καὶ, ὦ τὸν δυστυχῆ! Ἦτον αὐτὸς ὁ τῆς χθὲς φίλος μου, ὅστις τοσοῦτον φιλοφρόνως μὲ εἶχεν ὑποδεχθῆ. «Ὑδωρ, ἢ ἀποθνήσκω,» ἐψιθύρισε, χωρὶς ν' ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμούς. Τότε τῷ ἔδωκα τὸν ὀλίγον οἶνον ὅστις μοὶ ἔμενε, καὶ ἐκεῖνος ἀναβλέψας μ' ἐγνώρισε, διότι μοὶ εἶπε· «Γράψατε εἰς τὴν γυναῖκά μου ὅτι ὁ τελευταῖός μου λογισμὸς ἦτο δι' αὐτήν...» Ἐφαίνετο δ' ὅτι ἤθελε νὰ εἰπῇ καὶ ἄλλο τι, ἀλλ' ἡ δύναμις τῷ ἐπέλιπε, καὶ ἐλειποθύμησεν. Ἀμέσως τὸν ἔφερα εἰς τὸν ἱατρόν. Γαλλικὴ σφαῖρα εἶχε συντρίψει τὸν βραχίονά του εἰς δύο μέρη. Μετὰ πολὺν χρόνον δ' ἔμαθον ὅτι ἀφ' οὗ ἔμεινεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς τὸ νοσοκομεῖον τοῦ Pont-à-Mousson, παλαίῳ μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου, ἐστάλη ἔπειτα εἰς Γερμανίαν, ὅπου τῷ ἔκοψαν τὸν βραχίονα, καὶ ὅπου ἔζη ἔκτοτε ὑγιὲς ἀλλ' ἠκρωτηριασμένος.

Οἱ Γερμανοὶ ἱστοριογράφοι ὁμολογοῦσιν ὅτι οἱ Γάλλοι, εἰ καὶ πολλάκις νικηθέντες, ἔδειξαν ὅμως εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὅτι ἦσαν οὐχ ἥττον καλοὶ στρατιῶται, ἠξεύροντες νὰ πολεμῶσι διὰ τὴν πατρίδα των. Ὁ Βαζαὶν ἐξέπεμψεν, ὡς νομίζεται, κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τὴν αὐτοκρατορικὴν φρουράν, καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν συνταγμάτων τὰ ἄριστα τάγματα, ἵνα κατασιγάσῃ τὰς φωνὰς τῶν ἀπαιτούντων νὰ διασπάσῃ τὰς γερμανικὰς γραμμάς, καὶ ἐλπίζων καὶν, ἀφ' οὗ ἠπωθήσῃ τὸν ἡμέτερον στρατὸν, νὰ φθάσῃ

εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν τροφῶν, νὰ λάβῃ αὐτὰς, καὶ ὅ,τι ἐδύνατο ἐκ τῶν χωρικῶν, καὶ νὰ ἐπανέλθῃ οὕτως εἰς τὸ Μέτς. Ὁ σκοπὸς τοῦ δ' οὗτος ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀμαξῶν αἵτινες ἠκολούθουν τὴν ἔξοδον· περιττὸν δὲ νὰ εἰπῶ ὅτι ἀπέτυχεν. Ἀπωλέσαμεν δ' ἡμεῖς εἰς τὴν μάχην ταύτην 65 ἀξιωματικούς καὶ 1665 στρατιώτας· τοῦλάχιστον δ' ἄλλους τόσους καὶ οἱ Γάλλοι.

ΙΑ'.

Αὕτη ἦν τὸ τελευταῖον ἐνεργητικὸν κίνημα τοῦ δεσμίου στρατοῦ. Ἐκτοτε δὲ οὐδὲν πλέον ἐπεχείρησεν ὁ Βαζαῖν διὰ τῶν ὅπλων, ἀλλ' ἤρξατο διαπραγματευόμενος. Ἐγνωρίζομεν ὅτι κατ' ἀπόφασιν πολεμικοῦ συμβουλίου ὁ στρατηγὸς Boyer ἐστάλη πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Πρωσσίας προτείνων ν' ἀφεθῇ ἐλεύθερος ὁ στρατὸς τοῦ Βαζαῖν νὰ ἐξέλθῃ, ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ νὰ μὴ πολεμήσῃ ἐπὶ τρεῖς μῆνας, τὸ δὲ φρούριον τοῦ Μέτς ν' ἀντισταθῇ ὅσον ἡμπόρει. Λέγεται δ' ὅτι ὑπῆρχε καὶ μυστικὸν ἄρθρον περὶ Ναπολέοντος, ἀλλ' ἀγνοῶ ἂν ἀληθεύῃ.

Ὁ στρατηγὸς Boyer ἐπέστρεψεν ἄπρακτος, καὶ τὴν 26 Ὀκτωβρίου ἦλθεν ὁ στρατηγὸς Changarnier πρὸς τὸν πρίγκηπα Φρειδερίκον Κάρολον ἐν Corny, καὶ τῷ παρέδωκεν ἐντελῶς τὸν στρατὸν καὶ τὸ φρούριον.

Αἱ εἰδήσεις αὗται ἔφθανον μὲν μέχρις ἡμῶν ὑπο-